

การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนา
เขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย*

A PARTICIPATION AND CREATION OF THE SANGHA'S NETWORK WITH
DEVELOPMENT OF THE SPECIAL ECONOMIC REGION IN THE BORDER
TERRITORY IN NONGKAI PROVINCE

ฐิติวรรณ สินธุ์นอก

Thitiwan Sinthunok

บุญส่ง สินธุ์นอก

Boonsong Sinthunok

ธวัชชัย สินธุ์นอก

Thawanhathai Sinthunok

สมเดช นามเกต

Somdet Namket

เจษฎา มุลยาพอ

Jetsada Munyapho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: thawanhatai.sinthunok@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ (1) ศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย (2) ศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย (3) พัฒนารูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรได้แก่ (1) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย (2) องค์กรบริหารส่วนตำบล (3) องค์กรเอกชน (4) องค์กรสงฆ์ (5) ประชาชน จำนวน 5 กลุ่ม ใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคาย คือ (1) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย (2) องค์กรบริหารส่วนตำบล (3) องค์กรเอกชน (4) องค์กรสงฆ์ (5) ประชาชนในพื้นที่ ด้านบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ได้แก่ (1) บทบาทด้านการพัฒนาสังคม แบ่งออกเป็นการพัฒนาจิตใจ โดยใช้หลักศีล 5 และพัฒนาทางวัตถุใช้หลักสัปปายะ 7 (2) บทบาทการ

---

* Received: 23 November 2022; Revised: 30 December 2022; Accepted: 31 December 2022

พัฒนาประเพณีวัฒนธรรมใช้การเผยแผ่โดยการแสดงธรรม และมีการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามฮีตสิบสอง และมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย มีโครงสร้างเครือข่ายแบบไล่ลำดับชั้นตามระบบการปกครองคณะสงฆ์ โดยมีการทำงานเชื่อมโยงกัน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาครัฐ (2) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาคเอกชน (3) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับผู้นำชุมชน (4) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับพระสงฆ์ในพื้นที่ และ (5) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับประชาชนในพื้นที่

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การเสริมสร้างเครือข่าย, การพัฒนา, เขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย

Abstract

This research there purpose were; 1) to study the components of the organizational participation in developing the areas of special economy in the territory of the frontier of Nongkhai Province 2) to study the network of the Buddhist monks' roles towards the participation in developing the areas of special economy in the territory of the frontier of Nongkhai Province and (3) to develop the formats in participation and to create the Buddhist monks' networks and to develop the areas of special economy in the areas of frontier of Nongkhai Province.

The results of study were found that the organization's participation in special economic development in the Nongkhai Province was; (1) Nongkhai Provincial Community Development Office (2) Administrative Organization (3) Private Sector (Chamber of Commerce) (4) Sangha and (5) Location People. The roles of the network of monks' participating in the development of the special economic zone in Nongkhai Province are; (1) The role of social development is divided into mental development by using the 5 precepts and develop the material by using the principles of Sappaya 7 in temple development. (2) Roles in developing the culture and tradition use the method of preaching Dhamma and manage the cultural and traditional activities according to Heet Sibsong and to participate and enhance the Sangha's network and to develop the special economy in the frontier of Nongkhai Province and to have the hierarchical network structure based on the Sangha regime by working with relationship with each other, that is, (1) to participate and strengthen the Sngha's organizational network and the government sector (2) to participate and strengthen the Sangha's organizational network with the private sector (3) to participate and strengthen the Samgja's

organizational network with the community leaders (4) to participate and strengthen the Sangha's organizational network with local Sangha. and (5) to participate and strengthen the Sangha's organizational network with local people.

Keywords: Participation, Networks, development, Special economy in the territory of Nongkhai Province

บทนำ

การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของเมืองหน้าด่านชายแดนไทย ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ทำให้ชุมชนบางแห่งที่ไม่มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการพัฒนาที่เกิดขึ้น เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขัดแย้งทางสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ทันกับความต้องการ ซึ่งการพัฒนาเมืองชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อดำเนินการและเสริมสร้างศักยภาพพื้นที่ชายแดนของไทยคู่ขนานไปกับการรักษาผลประโยชน์ และการอยู่ดีกินดีของประชาชนในพื้นที่ด้วย การจัดการด้านพรมแดนของประเทศไทย สิ่งหนึ่งที่ต้องคิดประเด็นแรก คือ คนไทยต้องมีวินัย ประเด็นที่สอง คือ ต้องมีทิศทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน (เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ, 2558) ดังนั้น การบริหารจัดการเมืองชายแดนเป็นเรื่องที่ทำนาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้า การบริการ การท่องเที่ยวหรือการเกษตรตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ๆ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมชนบทและรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เข้าสู่ตลาดระดับภาคและประเทศ นำไปสู่การจ้างงาน ลดปัญหาการว่างงานและเพิ่มรายได้ และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ จะช่วยทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมชุมชนดีขึ้น ดังนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษจึงถือว่าเป็นเครื่องมือของกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม (ดำรง แสงทวีเลิศ และนันทิกา ทั้งสุพานิช, 2545) ที่เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศ

จังหวัดหนองคาย เป็นจังหวัดที่ชายแดนริมฝั่งแม่น้ำโขงที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่ง เป็นประตูที่เชื่อมโยงประเทศไทย-ลาว เข้าด้วยกัน ทำให้หนองคายในวันนี้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญเมืองหนึ่งที่สงบเงียบ เรียบง่าย เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตพื้นบ้าน ที่ผสมผสานกันได้อย่างลงตัว และเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมและประมงน้ำจืด มีเสน่ห์ ทั้งยังอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ หลากหลายไปด้วยอาหารการกินและสินค้าต่าง ๆ มีโรงแรมที่พักมากมาย และการคมนาคมสะดวกสบาย เหมาะกับการเตรียมความพร้อมสำหรับการลงทุนขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะหนองคายเป็นเมืองชายแดนสิ่งสำคัญคือปัญหาการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย เพราะ

บทบาทของพระสงฆ์ที่จะสร้างเครือข่ายทำให้เกิดความเจริญ อันจะส่งผลให้ความเป็นตัวอย่างที่ดีของพระสงฆ์ที่จะทำให้เกิดเครือข่ายที่เกิด ประโยชน์และเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการนำองค์ความรู้และแนวทางการแก้ปัญหา ไปใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุได้ตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่ม (Focus Group) พื้นที่วิจัยประกอบด้วย อำเภอเมืองหนองคาย 12 ตำบล 1 อำเภอ ประกอบด้วยตำบลคำบักหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร 1 อำเภอ ผู้ให้ข้อมูลเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกภาคสนาม เทปบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยการใช้บันทึกภาคสนาม มีการรักษาจรรยาบรรณและการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล ให้ความเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์ของผู้ให้ข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และการวิเคราะห์เนื้อหาแบบ Content Analysis สร้างความเชื่อมโยงระหว่างหมวดหมู่เพื่อได้แนวทางในการเสนอข้อมูล สรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์ผล การสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับผลของการประชุมกลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจ และสรุปแนวทางเพื่อให้เป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ และนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการพรรณนาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. องค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย พบว่า ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ คือ (1) องค์กร

ภาครัฐ (2) หน่วยงาน อบต./ผู้นำชุมชน (3) องค์กรภาคเอกชน (4) องค์กรสงฆ์ และ (5) ประชาชนในพื้นที่

2. บทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย พบว่า เครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นเครือข่ายของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย 12 ตำบล 1 อำเภอ ได้แก่ ตำบลคำบกหวาน ในเมือง บ้านเตื่อ พระธาตุบังพวน โพนชัย โพนสว่าง มีชัย เวียงคุก สีกาย หนองกอมเกาะ หาดคำ และหินโงมและ อำเภอสระใคร มีการทำงานเป็นเครือข่ายแบบเเย่แมงมุมตามระบบการปกครองสงฆ์ไล่ลำดับขึ้นจากระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญในการเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา รวมถึงพระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายงานเฉพาะส่วนด้วย โดยมีบทบาทในแต่ละมิติดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาสังคม แบ่งได้ 2 ด้าน ดังนี้

2.1.1 การพัฒนาทางด้านจิตใจโดยการนำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ในการน้อมนำจิตใจของคนในชุมชนให้อยู่ในศีลธรรมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ขัดแย้งกันและสามารถลดปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้

2.1.2 การพัฒนาทางด้านวัตถุโดยการนำหลักสัปปายะ 7 มาพัฒนาสถานที่ให้เป็นพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธและสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ อาทิ การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธและการพัฒนาหลักสูตรพุทธเกษตรเพื่อสนับสนุนการพัฒนาด้านเกษตรกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย เป็นต้น

2.2 บทบาทการพัฒนาด้านประเพณีวัฒนธรรมเครือข่ายพระสงฆ์ พบว่า มีการการเผยแผ่ธรรมะ โดยการเทศน์ การเป็นวิทยากรในกิจกรรมหรืองานสำคัญต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้คำแนะนำในการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการพัฒนาให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จนถึงประชาชนชนทั่วไปในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และมีการจัดกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมในเทศกาลต่าง ๆ ที่มีมาแต่ดั้งเดิม อันได้แก่ ฮีตสิบสอง ที่เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานที่ดำรงชีพอยู่ในสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แห้งแล้ง ทำให้เกิดความเชื่อว่าการดำเนินชีวิตสงบสุขและเจริญรุ่งเรือง ถือกันว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละเดือนภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย

3. รูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย พบว่า รูปแบบของเครือข่ายของพระสงฆ์มีโครงสร้างเครือข่ายแบบไล่ลำดับขึ้นตามระบบการปกครองคณะสงฆ์ โดยมีการทำงานแบบเครือข่ายเเย่แมงมุม ไล่ลำดับขึ้นลงมาตั้งแต่ระดับ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญในการเป็นผู้ปกครอง บังคับบัญชา มีกระบวนการติดต่อสื่อสารสั่งการมอบหมายงานผ่านสื่อมวลชนมีเดีย โซเชียล

เน็ตเวิร์คและโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ Messenger in Facebook และ Line ที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกันได้ตลอดเวลา โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นแบบแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ-ภาคเอกชน-อบต./ผู้นำชุมชน-องค์กรสงฆ์-ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประสานงานกันได้ในทุกมิติ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาครัฐ เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด โดยภาครัฐเป็นผู้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศจากแผนแม่บทต่าง ๆ ลงมาสู่ระดับจังหวัด และกระจายแผนงานไปยังภาคีเครือข่ายขององค์กรสงฆ์ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เพื่อส่งการสู่การปกครองและผู้บริหารการแผนย่อยลงไป การดำเนินการในขั้นนี้องค์กรสงฆ์จะมีบทบาทในการร่วมทำแผน กำหนดยุทธศาสตร์ กรอบการดำเนินการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนา คือ ด้านยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนค่านิยมของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยองค์กรทางศาสนาถือว่าเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่ง ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง ด้านยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการบริการด้านการศึกษ การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคาย ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดไว้ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการเกษตรยั่งยืน โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและบริหารจัดการด้านการตลาด พัฒนาศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับมาตรฐาน การผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการบริหาร โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสังคมสงบสุข โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาคนในชุมชนพื้นที่ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาคน ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการทำงานร่วมกับภาครัฐ เครือข่ายพระสงฆ์จะเข้าร่วมคิด วิเคราะห์ และกำหนดการปฏิบัติในระดับแผนงานเพื่อถ่ายทอดในลำดับขั้นต่อไป

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาคเอกชน เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด โดยภาคเอกชนเป็นผู้นำนโยบายทางด้านการลงทุนและยกระดับมาตรฐานสินค้า ในส่วนนี้จากการศึกษา พบว่า องค์กรสงฆ์และเครือข่ายภาคเอกชนมีการพัฒนาร่วมกันด้านการสร้างมาตรฐานสินค้าทางการเกษตร ซึ่งเป็นสินค้าเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย แต่จากผลการศึกษา พบว่า ในการจัดการร่วมกับภาคเอกชนนั้น ภาคเอกชนยังไม่มีควม

คืบหน้าอย่างชัดเจนในการพัฒนา ซึ่งเป็นจุดด้อยอย่างมากในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากการเสียโอกาสทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับอบต./ผู้นำชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับอำเภอและตำบล โดยเครือข่ายของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ได้มาตรฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ร่วมจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ให้ความรู้และสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง รวมถึงการจัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพและพัฒนาให้มีศักยภาพเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับพระสงฆ์ในพื้นที่ เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับท้องถิ่น โดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นการร่วมกันพัฒนางานด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน อาทิ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การพัฒนาวัดสร้าง ช่อมแซม สนับสนุนให้วัดเป็นสถานที่รองรับในการจัดงานต่าง ๆ ตามหลักธรรมสัปปายะ 7 ที่สามารถรองรับการการจัดงานประจำปีตามฮีตสิบสองและพัฒนามาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

3.5 ด้านการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับประชาชนในพื้นที่ เป็นการพัฒนาเชิงรุกของเครือข่ายพระสงฆ์ระดับท้องถิ่น โดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาสกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาทิ การพัฒนาด้านการศึกษา การเปิดหลักสูตรการอบรมศีลธรรม การเปิดหลักสูตรพุทธเกษตร และการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจและการสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ได้

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย เพราะในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคาย มีการเตรียมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเตรียมพื้นที่สำหรับรองรับการเป็นเขตอุตสาหกรรม การค้า การลงทุน และคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับจังหวัดหนองคาย โดยเฉพาะในเขตอำเภอสระใคร

ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคาย มีการเตรียมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเตรียมพื้นที่สำหรับรองรับการเป็นเขตอุตสาหกรรม การค้า การลงทุน และคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ (ลาว) โดยเฉพาะในเขตอำเภอสระใคร มีความตื่นตัวต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากอำเภอสระใคร มีโอกาสในการเป็นเขตอุตสาหกรรม ทำให้มองเห็นโอกาสในการพัฒนาและการประกอบอาชีพที่หลากหลายในอนาคต มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในส่วนของโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ประปา และมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ไม่เอื้อต่อการให้บริการในรูปแบบของระบบ

สาธารณูปโภค สอดคล้องกับสมาลี วงษ์วิฑิตและคณะ ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษไว้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งที่เป็นโอกาสและภัยคุกคามต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ต้องปรับทิศทางการพัฒนาของตนเองเพื่อให้สามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศและให้แข่งขันได้ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมให้สมดุลแข่งขันได้ และการกำหนดนโยบายต่างประเทศให้เชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและสังคมกับประเทศอื่นในโลก จึงเป็นยุทธศาสตร์การบริหารประเทศที่สำคัญในยุคนี้ด้วยเหตุนี้ ปัจจุบันนานาประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการกำหนดแผนและวางกลยุทธ์การพัฒนาออกมาในแนวทางต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและความพร้อมของประเทศตน และแนวทางหนึ่งที่สำคัญน่าสนใจของหลายประเทศคือ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น เพราะต่างเห็นถึงความสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษในหลายประการ อาทิ (สมาลี วงษ์วิฑิตและคณะ, 2550)

1. เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการลงทุนต่างชาติและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีมาตรการที่เป็นการเอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน โดยการให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนเป็นพิเศษมากกว่าการลงทุนในเขตอื่น ดังนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐบาล ในการส่งเสริมการลงทุนอีกทางหนึ่ง เพราะนักลงทุนย่อมจะตัดสินใจเลือกลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อสร้างโอกาสทำกำไรได้มากกว่า ซึ่งจะส่งผลให้มีการมีรายได้ของประเทศเพิ่มขึ้นอีกด้วย

2. เป็นการสร้างโอกาสการจ้างงาน จากผลของการลงทุนทั้งจากต่างชาติและการลงทุนในประเทศ ย่อมก่อให้เกิดการจ้างแรงงานจำนวนมาก เพราะการจัดตั้งอุตสาหกรรม ย่อมต้องการแรงงานสร้างผลผลิต โอกาสของการจ้างงานจึงมีสูงมากขึ้นตามจำนวนของอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น การสร้างอาชีพหรือวิชาชีพของคนในชาติ ย่อมหมายถึงการสร้างรายได้ ขจัดปัญหาการว่างงานหรือความยากจน และเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้นด้วย

3. เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี จากการเคลื่อนย้ายการลงทุนเข้ามาในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประโยชน์ที่ตามมาคือ การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากนักลงทุนต่างชาติ ด้วยการนำเข้าเทคโนโลยีทันสมัยในกระบวนการผลิต หรือการประกอบธุรกิจของนักลงทุน รวมถึงการเคลื่อนย้ายบุคลากรที่มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในวิทยาการใหม่ ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากิจการต่าง ๆ ในเขตพัฒนา

4. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งการส่งเสริมการลงทุนต่างชาติและการเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศ เท่ากับเป็นการเปิดประเทศเข้าสู่ระบบการค้าเสรี การเข้ามาของ

บุคคลากรและวิชาชีพ ทุน วัตถุดิบและแรงงานจากประเทศต่าง ๆ จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของนักลงทุนและประเทศที่เปิดให้ลงทุนไปในตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อประเทศนั้นได้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ก็ย่อมต้องมีการประชาสัมพันธ์นโยบายการลงทุนไปยังประเทศต่าง ๆ ทำให้เกิดการติดต่อประสานงานและความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ ตามมาด้วย

5. ส่งเสริมการส่งออกและสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ การส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้เพิ่มการผลิตสินค้าหรือบริการมากขึ้น และเป็นการลดอุปสรรคหรือข้อกีดกันทางการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ เมื่อมีสินค้าและบริการเพียงพอ รัฐก็สามารถผลักดันให้มีการส่งออกสินค้าดังกล่าวนั้นออกสู่ตลาดต่างประเทศได้

6. เป็นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคหรือท้องถิ่น ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจย่อมต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเตรียมการรองรับการจัดตั้งเขตพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างถนน น้ำประปา หรือไฟฟ้ารวม ทั้งระบบโทรคมนาคมต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่ทำให้เขตพื้นที่นั้นมีความเจริญและมีการพัฒนาขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดิม

ด้านศึกษาบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย การศึกษา พบว่า การพัฒนาขึ้นเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายนั้น ขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและความเหมาะสมของพื้นที่ ซึ่งในส่วนของภาคเอกชนและผู้นำท้องถิ่น มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ภาคเอกชนโดยหอการค้าจังหวัด เห็นว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษจะสร้างงานสร้างรายได้ให้นักลงทุนใหญ่ แต่ในมุมมองของผู้นำชุมชน เห็นว่า อาจเกิดผลกระทบต่อชุมชนและระบบนิเวศ เนื่องจากนโยบายและสิ่งที่ภาครัฐประกาศออกมานั้นไม่ชัดเจน ขาดความเข้าใจ และขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อความชัดเจนในการพัฒนา ซึ่งองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมขององค์กรที่มีบทบาทในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย มีทั้งในภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายของชุมชน มีส่วนสำคัญ (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2547) เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดและสามารถช่วยพัฒนาจิตใจ แก้ไขปัญหาปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชน ด้วยความปรารถนาให้ชาวบ้านในชุมชนความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถเลี้ยงตนเองได้ โดยการนำเอานวัตกรรมที่เกิดจากความรู้ใหม่ๆ เข้าไปใช้ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2553) โดยเครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เป็นเครือข่ายแบบเฝ้าระวัง โดยมีการทำงานตามระบบการปกครองสงฆ์ไล่ลำดับชั้นจากระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญในการเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา รวมถึงพระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายงานเฉพาะส่วนด้วย ซึ่งเครือข่ายในการทำงานจะทำหน้าที่เผยแพร่หลักธรรมและพัฒนาชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อตอบสนองนโยบายในการพัฒนาโดยมีบทบาทในการพัฒนา

สังคมแบ่งออกเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจและทางด้านวัตถุ ซึ่งการพัฒนาทางด้านจิตใจมีการนำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ในการน้อมนำจิตใจของคนในชุมชน

ด้านการพัฒนารูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ส่วนด้านการพัฒนาทางด้านวัตถุ เครือข่ายพระสงฆ์ได้นำหลักธรรม คือ หลักสัปปายะ 7 ที่นำมาประยุกต์ใช้พัฒนาวัดและศาสนสถาน เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในเชิงสนับสนุนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และบทบาทการพัฒนาด้านประเพณีวัฒนธรรมเครือข่ายพระสงฆ์ มีการการเผยแพร่ธรรมะ โดยการเทศน์การเป็นวิทยากรในกิจกรรมหรืองานสำคัญต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้คำแนะนำในการประยุกต์ใช้หลักธรรม เพื่อการพัฒนาให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จนถึงประชาชนชนทั่วไปในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และมีการจัดกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมในเทศกาลต่าง ๆ ที่มีมาแต่ดั้งเดิม อันได้แก่ ฮีตสิบสอง ที่เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานที่ดำรงชีพอยู่ในสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แห้งแล้ง ทำให้เกิดความเชื่อว่าการดำเนินชีวิตสงบสุขและเจริญรุ่งเรือง ต้องมีการประกอบพิธีกรรมจึงได้ถือเป็นประจำเป็นประเพณี 12 เดือน เรียกกันว่า ฮีตสิบสอง ถือกันว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละเดือน ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมว่า สัปปายะ 7 (สิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย โดยการเผยแพร่หลักสัปปายะ 7 ในการบริหารจัดการวัด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2558) เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนานั้น เป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดหนองคายยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยยกระดับมาตรฐานการผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและการบริหาร โดยมีกลยุทธ์ที่ 2 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้สามารถนำเสนอรูปแบบของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ในรูปแบบการบูรณาการเครือข่ายระหว่าง ภาครัฐ-ภาคเอกชน-อบต./ผู้นำชุมชน-องค์กรสงฆ์-ประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

(1) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาครัฐ เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด โดยภาครัฐเป็นผู้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศจากแผนแม่บทต่าง ๆ ลงมาสู่ระดับจังหวัด และกระจายแผนงานไปยังภาคีเครือข่ายขององค์กรสงฆ์ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เพื่อสั่งการลงสู่การปกครองและผู้บริหารแผนย่อยลงไป การดำเนินการในขั้นนี้ องค์กรสงฆ์จะมีบทบาทในการร่วมทำแผน กำหนดยุทธศาสตร์ กรอบการดำเนินการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนค่านิยมของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยองค์กรสงฆ์เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการบริการด้านการศึกษา การเสริมสร้างศักยภาพ

ชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ คือ ส่งเสริมการเกษตรยั่งยืน ยกระดับมาตรฐาน การผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการบริหารเสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสังคมสงบสุข โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการพัฒนาคนในชุมชนพื้นที่ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและการพัฒนาคน ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยองค์กรสงฆ์เป็นเครือข่ายในการส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับภาคเอกชน เป็นการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด โดยภาคเอกชนเป็นผู้นำนโยบายทางด้านการลงทุนและยกระดับมาตรฐานสินค้า ในส่วนนี้จากการศึกษา พบว่า องค์กรสงฆ์และเครือข่ายภาคเอกชนมีการพัฒนาร่วมกัน ด้านการสร้างมาตรฐานสินค้าทางการเกษตร ซึ่งเป็นสินค้าเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

(3) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับอบต./ผู้นำชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับอำเภอและตำบล โดยเครือข่ายของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ร่วมจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ให้ความรู้และสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง รวมถึงการจัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพและพัฒนาให้มีศักยภาพเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

(4) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับพระสงฆ์ในพื้นที่ เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับท้องถิ่น โดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นการร่วมกันพัฒนางานด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน อาทิ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การพัฒนาวัด สร้างซ่อมแซม สนับสนุนให้วัดเป็นสถานที่รองรับในการจัดงานต่าง ๆ ตามหลักธรรมสัปปายะ 7 ที่สามารถรองรับการการจัดงานประจำปีตามฮีตสิบสอง และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

(5) การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายขององค์กรสงฆ์กับประชาชนในพื้นที่เป็นการพัฒนาเชิงรุกของเครือข่ายพระสงฆ์ระดับท้องถิ่น โดยเครือข่ายของเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาสกับประชาชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาศักยภาพของคน ให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาทิ การพัฒนาทางการศึกษาเพื่อการพัฒนา โดยการเปิดหลักสูตรการอบรมศีลธรรม พุทธเกษตร และการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจและสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ได้สอดคล้องกับพระมหาอนุชา สิริวิมล โณ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า การร่วมมือระหว่างพระสงฆ์-ข้าราชการ-ชาวบ้าน ซึ่งหมายถึงราชการที่สังกัดอยู่ในกระทรวงทบวงกรมและหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีได้จำกัดแต่เพียงกระทรวงมหาดไทยอย่างเดียว ผลจากการพัฒนาท้องถิ่นที่มีข้าราชการเข้าช่วยทำให้เข้าถึงงบประมาณ เครื่องมือที่ทันสมัย และสามารถกำจัดจุดอ่อนบางประการของพระสงฆ์ (พระมหาอนุชา สิริวิมล โณ, 2556) จากการพัฒนาท้องถิ่นของพระสงฆ์ดังได้กล่าวแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าไม่ได้

กำหนดการพัฒนาที่ตายตัว หากแต่พัฒนาตามสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น มีการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติเป็นครั้งคราว เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน การพัฒนาอาจผูกพันกับราชการก็ได้หรือไม่ผูกพันก็ได้ กล่าว คือ ข้าราชการมิใช่ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ หากแต่ขึ้นอยู่กับกรร่างโครงการของพระสงฆ์และความสามารถในการแสวงหางบประมาณ และความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นสำคัญ ซึ่งผลงานการพัฒนาของพระสงฆ์สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การพัฒนาวัด มีการสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุ รวมทั้งปรับสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดให้สะอาดร่มรื่น
2. การพัฒนาชุมชน ได้แก่ “การสร้างและซ่อมแซมถนน สะพาน สระน้ำ บ่อบาดาล รวมไปถึงการปรับปรุงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสร้างอาคารศูนย์พัฒนาประจำหมู่บ้าน นำประชาชนปลูกต้นไม้ เป็นต้น”
3. การพัฒนาด้านการศึกษา โดยการเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อสอนพระภิกษุและสามเณรออกสอนและอบรมศีลธรรมตามโรงเรียน และเปิดให้มีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต่อเนื่องถึงการส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ตามสมควร
4. การพัฒนาด้านการเผยแผ่และสังคมสังเคราะห์ โดยเริ่มหลักสูตรอบรมประชาชนผู้ต้องขังบรรยายธรรมทางวิทยุ ตลอดจนแนะนำประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการ รวมทั้งหลักการดำรงตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย” สรุปได้ว่า องค์ประกอบการมีส่วนร่วมขององค์กรในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ คือ องค์กรภาครัฐ หน่วยงาน อบต./ผู้นำชุมชน องค์กรภาคเอกชน องค์กรสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่ ส่วนบทบาทของเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย เพราะเครือข่ายของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นเครือข่ายของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย 12 ตำบล 1 อำเภอ ได้แก่ ตำบลค้ายบหวาน ในเมือง บ้านเตื่อ พระธาตุบังพวน โพนชัย โพนสว่าง มีชัย เวียงคุก สีกาย หนองกอมเกาะ หาดคำ และหินโงม และอำเภอสระใคร มีการทำงานเป็นเครือข่ายแบบใยแมงมุมตามระบบการปกครองสงฆ์ไล่ลำดับ

ชั้นจากระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความสำคัญในการเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา รวมถึงพระสงฆ์ที่ได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายงานเฉพาะส่วนด้วย โดยมีบทบาทในแต่ละมิติ และการพัฒนารูปแบบในการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย ระหว่างวัดและพระสงฆ์ หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน กับประชาชนในพื้นที่ เป็นการพัฒนาร่วมกันอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดและพระสงฆ์ นับว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาจิตใจ พัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชนในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ที่สามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธและเป็นจุดกระจายข่าวสารเพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ในการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

ควรวางแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย ให้เกิดความร่วมมือแบบบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในภาคเอกชนที่ไม่มีความคืบหน้าในการพัฒนาด้านการลงทุน จึงควรพิจารณาปรับปรุงแผนการดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อให้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายสามารถดำเนินการไปได้ตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล

เอกสารอ้างอิง

- เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ. (2558). รายงานผลศึกษาตามโครงการประชุมสัมมนากำหนดกรอบการทำงานในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล. ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย.
- ดำรง แสงกวีเลิศ และนันทิกา ทังสุพานิช. (2545). เขตเศรษฐกิจ : แนวคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 39(2), 42-43.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2558). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 31. สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ดแอนด์โฮม จำกัด.
- พระมหาสุทิตย์ อาภาโกโร. (2547). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พระมหานุชา สิริวณโณ. (2556). การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปุณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ. (2553). นวัตกรรม : ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ. วารสารคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 33(128).
- สุมาลี วงษ์วิฑิตและคณะ. (2550). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. ใน รายงานวิจัย, สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.